

עַי מַצִּיּוֹן יִצְאָ תֹרָה

בְּלָק

ב-ל בלבביפדיה

• עבודת ה'
• מחשבה

בלבבי משכן אבנה

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

לאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל

USA 605-313-6660

ומקשים: כוכבית [*]

סולמית [#] <-

<- [.....]

סולמית [#]

ב-ל בלק בלבניפדיה עבודת ה'
מספר שיעור בקול הלשון 38512845

ב-ל בלק בלבניפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 33474607

© כל הזכויות שמורות

לקבלת העלון השבועי
ברוא"ל יש לשלוח בקשה
לכתובת:

bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס המער-
כת: 03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר
עם מערכת

'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

פקס: 03-5480529

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן

ב-ל בלבביפדיה עבודת ה'

ה	סוד התנגדות בלק לישראל
ה	שורש ה'בא ללוק' דמם של ישראל שבבלק
ו	בלק ש'בא להלקות' את ישראל
ז	הצטרפות בלק לבלעם
ז	שורש ה'בל' שב'בלק'
ח	שורש הבלבול דקלקול שמכח הצטרפות בלק ובלעם
ח	שורש ה'דבר והיפוכו' שמתגלה בבלק
י	הפה דקלקול שמתגלה מכח בלק
יג	ה'קב' שב'בלק'
יג	ה'ודברת בם' המתגלה בפרשת בלק עצמה
יז	צירוף ב-ל שורש השם בלק

ב-ל בלבביפדיה מחשבה

יז	בלק - בעל ק'
יז	בלק - בוקה ומבולקה
יח	בלק - בקע, מתוך הגוי יוצא הישראל
יח	השלא לשמה נהפך לשמה
יט	לשמה - נותן, שלא לשמה
יט	בני קהת נושאי הארון
יט	שתי בחינות בשלא לשמה
יט	שתי הבחינות הללו בבלק
כ	בלק - גמור, אחר השלא לשמה בא הלשמה
כא	שלא לשמה - העדר - בלק 'בל'
כא	חיבור בלק ובלעם - קין והבל
כב	לכך ארה לי את העם הזה - פירוד משורש קין
כג	'ארה' - זכר, קיין, יתרו, לעומת 'קבה'
כג	מדרגת ה'לשמה' - אוצר של מתנת חיים לעת"ל
כג	שתי בחינות בתורה שלא לשמה ולשמה
כה	פרשת בלעם - שורש השלא לשמה
כה	מדרגת משה רבינו - הלשמה מאיר לשלא לשמה
כו	קיבוץ אומות העולם אצל בלעם
כו	ניצוץ הלשמה בשלא לשמה
כז	בניו של בלק כנגד בניו של בלעם
כז	שורש התיקון בערב רב
כח	שורש התיקון בל ק'

סוד התנגדות בלק לישראל - בכדי להחזירם לתפיסת מצרים

בלק - "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב מפני העם" וגו' "הנה עם יצא ממצרים" וגו' (במדבר כא, ב ה) - בלק רואה את עם ישראל שיצא ממצרים והולך להיכנס לארץ ישראל והוא שוכר את בלעם שיקללם.

וכפשוטו כמו שאומרים חז"ל, בלק רואה את עם ישראל שהם נלחמים בסיחון ועוג ופורצים את גבולם, והוא חושש שמא הם יפרצו גם את גבולו, ולכן הוא קורא לבלעם לקלל את בני ישראל בכדי שבני ישראל לא יוכלו לפרוץ את גבולו¹.

ובעומק יותר, בלק לא בא רק למנוע שבני ישראל לא יעברו דרכו אלא הוא ניסה למנוע את זה מהשורש, כלומר, הוא לא רק מונע אותם שהם לא יתקדמו הלאה מהמקום שהם נמצאים עכשיו אל תוך גבולו, אלא הוא בא למנוע אותם מהשורש ע"י רצונו להחזירם למצרים - וזה דייקא מה שמונח ב"הנה עם יצא ממצרים" - שהוא בא להחזיר אותם למצרים. ולא דווקא כפשוטו, להחזיר אותם בפועל למצרים, אלא להחזיר אותם למדרגת מצרים, לתפיסת מצרים.

נתבונן ונראה כמה וכמה פנים שמתגלים בבלק שמונח בהם התפיסה הזו של החזרת בני ישראל למצרים.

שורש ה'בא ללוק' דמם של ישראל שבבלק - חזרה לתפיסת דם דקלקול דמצרים

בחז"ל מבואר כמה וכמה לשונות מדוע בלק נקרא בלק, ללשון אחד אומרים חז"ל שבלק זה נוטריקון 'בא ללוק', שבלק בא ללוק את דמם של ישראל, - ולעניינא דידן, מונח כאן החזרה לתפיסת מצרים שהרי השורש ללוק דמם של ישראל היה אצל פרעה במצרים שהיה רוחץ בדם תינוקות של ישראל, כמו שאומרים חז"ל שכשהוא נצטרע הוא גזר לשחוט תינוקות של ישראל ע"מ לרחוץ בדמם, ומידה כנגד מידה, המכה הראשונה על מצרים היתה מכת דם כנגד מה שפרעה היה רוחץ בדמם של ישראל, והרי שבלק שבא ללוק את דמם של ישראל, היינו שהוא בא להחזיר אותם לתפיסת

¹ ובדקות, לכן דייקא בלק יוצא לגבולות ארצו לקראת בלעם כמו שנאמר בקרא "וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול ארנון אשר בקצה הגבול" (במדבר כב, לו) ע"מ לחזק ולתקף את מקום הגבול.

בפרשת בלק
מתגלה שמדרגת
כח הסיתום של
הדיבור של בלק
עצמו - הוא גופא
הופך להיות חלק
מפרשיות התורה.
חלק מדיבורי
התורה עצמם,
ובזה ה'ודברת בם'
הוא בבלק עצמו,
פתיחת פה דתיקון
בבחינת 'פתח פיך'
ויאירו דברייך'

(ברכות כב, א)

כי חיים הם
למוציאיהם בפה'

(עירובין נד, א).

הדם שהתגלתה בפרעה שרחץ בדם תינוקות של בני ישראל.

ובהרחבה יותר, הרי קרוב ללשון הזו שאומרים חז"ל על בלק, כך אומרים חז"ל בלשון אחר גם על עמלק שהוא נקרא כן מלשון עם-לק שהוא עם שבא ללקק את דמם של ישראל - ולכן דייקא הוא נמשל לכלב (רש"י שמות יז, ח) שדרכו ללקק כלשון חז"ל "ככלב המלקק מן הים", וגם בעמלק נאמר "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך **בצאתם ממצרים**" (דברים כה, יז) שהזמן שהוא בא למלחמה על ישראל בכדי ללוק את דמם של ישראל הוא בצאתם ממצרים.

ומצד כך, בלק בא להחזיר הן את השורש שפרעה היה לק את דמם של ישראל ומתרחץ בדמם, והן את כחו של עמלק שמיד לאחר שהם יוצאים בדרך בצאתם ממצרים הוא בא ללוק את דמם כהמשך לפרעה, ובלק בא להמשיך את ההמשך הזה הלאה.

והרי בלשוה"ק ק' וכ' מתחלפות משום ששתיים הם אותיות החיך וכשמחליפים את הק' של בלק בכ' עולה כלב בבחינת עמלק שהוא כלב, וכפי שהוזכר שכלב דרכו ללקק, ולכן הוא בא ללוק את דמם של ישראל, וכפי שנתבאר שבוזה הוא בא להחזיר אותם למצרים ולהחזיר אותם לעמלק שבא להתנגד עליהם בצאתם ממצרים

בלק ש' בא להלקות את ישראל - להפוך את ה'נגוף למצרים' ל'נגוף לישראל'

ובלשון נוסף אומרים חז"ל שהוא נקרא בלק מלשון בא-לק, שורש המילה מלקות והיינו שהוא בא להלקות את בני ישראל - והאופן שהוא בא להלקותם זה ע"י 'שבט פיו' של בלעם. ומצד כך, לעניינא דידן, מהו היחס של החזרת בני ישראל למצרים שמונח כאן - הרי על ההלקאות שהיו במצרים, העשר מכות

שהם על מצרים, אומרים חז"ל כידוע שזה היה באופן של 'נגוף למצרים ורפוא לישראל', ומצד כך, בלק שבא להלקות את בני ישראל ע"י בלעם שכחו בפיו, זה מהשורש של הפה-רע דפרעה שהיה במצרים, ובלק בא להפוך את מה שהתגלה במצרים במכות 'נגוף למצרים ורפוא לישראל', שכאן יתגלה להיפך, שיהיה כאן נגוף לישראל שהם אלו שיקבלו מכות.

ובעומק, לכן הוא גם נקרא בלק משום שהוא בא ללוק את דמם כפי שהוזכר לעיל, משם שהמכה הראשונה שהיתה במצרים היתה מכת דם, ומונח כאן שהוא בא להחזיר את העשר מכות שהיו במצרים באופן של 'נגוף למצרים ורפוא לישראל' שח"ו הם יהפכו ל'נגוף לישראל' ובוזה א"כ מצטרפים ב' הלשונות שהוזכרו מדברי חז"ל, שהוא נקרא בלק משום שהוא בא ללוק את דמם של ישראל ומשום שהוא בא להלקות את ישראל - כי הוא בא להלקות את ישראל ע"י החזרת עשרת מכות ח"ו על ישראל, שתחילתם היא מכת דם.

ומהשורש הזה מתגלה כאשר בלעם בא לקלל את בני ישראל - "ויהפוך ה' אלקיך את הקללה לברכה" (דברים כג, ו), כלומר - בלק מנסה ע"י בלעם להפוך את ה'רפוא לישראל' ל'נגוף לישראל', להפוך ברכה לקללה, ולכן כאשר הנס נעשה, זה היה באופן של 'ויהפוך ה' אלקיך את הקללה לברכה' - היפך הצד דקלקול שבלק בא להפוך את ה'רפוא לישראל' ל'נגוף לישראל', מאותו שורש מתגלה מצד התיקון "ויהפוך ה' אלקיך את הקללה לברכה".

וזה ברור - בלשון שאומרים כאן חז"ל 'נגוף למצרים ורפוא לישראל', לא מונח רק שלמצרים היה 'נגוף' ולישראל לא היו מכות, אלא דייקא 'רפוא לישראל', שעל כל מכה ומכה שירדה על מצרים, בני ישראל קיבלו אור של רפואה, כח שמרפא את ישראל, - וזה גופא השורש של "ויהפוך ה' אלקיך את הקללה לברכה" שהקללה נתהפכה לברכה,

ועוג, וגברה ידם של ישראל, הוא חשש שגם כאן תגבר ידם של ישראל ולכן הוא חיפש כח חדש, את בלעם שכחו בפיו - ובעומק, בכדי שע"כ הוא יעמוד 'זה לעומת זה' נגד משה רבינו שהוא 'דָּבָר אחד לדור'. אבל בעומק, כפי שנתבאר, הוא בא להחזיר את בני ישראל למצרים - ומלבד מה שנתבאר לעיל שהוא בא להחזיר אותם לפרעה שמשעבדם במצרים וכן לעמלק שבא לעכב אותם בדרך יציאתם ממצרים, בפנים הנוספות, בלק בא להצטרף למי שהיה מהיועצים של פרעה שהוא בלעם, ומה שהוא מצטרף לבלעם היינו לכת של בלעם שבא לעכב אותם מלצאת ממצרים.

וברור ופשוט - על פרעה אומרים רבותינו שהוא אותיות פה-רע, וביחס דידן בפרטות - בלק בא להשתמש בבלעם שכחו בפיו לקלל לצרף אותו לכת הפה-רע של פרעה שהיה במצרים, וזה מה שמונח בכח ה'בא-קל', שבבלק, במה שבלק בא לקלל את בני ישראל ע"י בלעם³.

ומ"מ א"כ, אלו הם האופנים שבלק רוצה להחזיר את עם ישראל למצרים המתגלים בשמו בלק, כפי שנתחדד.

שורש ה'בל' שב'בלק' - לצרף את ישראל לגלות 'בבל'

ובפנים נוספות - עד השתא הוזכר המהלך שבלק בא להחזיר את בני ישראל לגלות מצרים - והרי כמו שידוע, ישנם בכללות ה'

שכמו שמהמכה של מצרים גופא, נעשה רפואה לישראל, כך מהקללה של בלעם - לא רק שנעשה העדר של קללה אלא נעשה מציאות של ברכה.

הצטרפות בלק לבלעם - לעורר את השורש של עצת בלעם לפרעה שעבוד ישראל במצרים

ובלשון נוספת אומרים חז"ל שבלק נקרא בלק מלשון בא-קל [בהיפוך האותיות] שורש המילה קללה, שהוא בא לקלל את בני ישראל, שזה נעשה ע"י בלעם שכחו בפיו².

והרי ידועים עד מאד דברי חז"ל 'שלושה היו באותה עצה' שכשפרעה בא לגזור את השעבוד על בני ישראל במצרים, היו שלושה שהוא נתייעץ אתם, יתרו איוב ובלעם, וע"ז אומרים חז"ל יתרו שברח, זכה להתגייר, איוב ששתק נידון ביסורים, ובלעם הוא זה שהיה בעצה אחת עם פרעה.

וברור ופשוט לפי"ז - מה שבלק שוכר את בלעם אי"ז רק שבו הוא מצא אופן לקלל את ישראל ע"י מה שכחו בפיו אלא בעומק זה משום שהוא חיפש את מי שהיה באותו עצה לשעבד את בני ישראל ממצרים, וכפי שנתחדד לעיל שבלק לא בא רק למנוע מבני ישראל להיכנס אל תוך גבולו אלא לחדש תנועה הפוכה להחזיר את ה'הנה עם יצא ממצרים' למקום מוצאם, למצרים, ולכן הוא מחפש את מי שגרם לידי כך שהם ישתעבדו במצרים וישארו בגלות תחת מצרים.

וחידוד הדברים - הרי בלק דייקא שוכר את בלעם לקלל את בני ישראל ואינו יוצא למלחמה עם בני ישראל, ובוודאי, פשוטם של דברים הוא כמו שאומרים חז"ל שכיון שהוא ראה את המלחמה שישראל עשו עם סיחון

² 'וכוחו בפיו' היינו שיש לו כח בפיו הן לברכה והן לקללה ובלק שוכר אותו בכדי לקלל את בני ישראל.

³ ולעומת ה'פה רע' דפרעה שמשמש בו בלק, מתגלה בבלק גם צד דתיקון כמו שאומרת הגמ' (סוטה מז). לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולומדים זאת מבלק שבזכות שהקריב מ"ב קרבנות זכה שיצאה ממנו רוח, שהיא שורש דגאולת ישראל, ורות לקחה חלק הטוב שבערפה עמה (ליקוטי הש"ס מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו), וערפה היא צד דתיקון שכנגד הפרעה דקלקול מכת צד התיקון המסויים שהיה בקרבנות שהוא הקריב.

של בלק ובלעם שהם מצטרפים ומתחברים יחד אהדדי להתנגד לישראל, - עד השתא הוזכרו ארבע יחסיות המתגלות בבלק עצמו שמונחות בשמו - בלק, אבל כמו שמבואר בדברי חז"ל ישנו יחס חמישי לשם בלק מכח מה שהוא מצטרף לבלעם, שזה מה שמתגלה בשתי האותיות הראשונות של שמם בלעם ובלק שע"י התחברותם יחד, זה עולה בלב, כי כח הבלבול דקלקול מתגלה מהצירוף של בלק ובלעם אהדדי, וע"ז אומרים חז"ל שמכנגד הקב"ה בלב את עצתם ואומרים ע"ז רבותינו להדיא שהאותיות של בלק בלעם יחד עולה בלב עמק, כי הקב"ה בלב את עומק עצתם ומחשבתם להרע לבני ישראל.

ומ"מ א"כ, כשמתגלה ה'בלבל' מצד הקלקול במה שבלק ובלעם הצטרפו יחד ב'בלבל', הם מגלים בזה את כח הבלבול בבני ישראל, וזה עוד עומק נוסף בהתנגדות שלהם לישראל, - והעומק הגמור של כח הבלבול זה מה שמתגלה לבסוף בעצת בלעם על בני ישראל במעשה דשיטים לזנות את בנות מואב, שהרי ההגדרה של מי שבא על בת אל-נכר היא 'מבלבל זרעו' כיון שהוא מערב את זרעו במי שלא לו, ושורש הבלבול הזה נעשה מהצירוף של בלק ובלעם, שגם לתערובת של גויים בתוך בני ישראל.

כלומר - יש אופן של תערובת ע"י גרים שמצטרפים לכנסת ישראל באופן של 'ערב-זעיר' ובאופן של 'ערב-רב', ויש אופן של תערובת ע"י שבני ישראל יוצאים החוצה אל בנות מואב שגורם ל'מבלבל זרעו', לתערובת בזרעו, והאופן הנוסף הזה לקלקל את בני ישראל נעשה מכח צירופם של בלק ובלעם אהדדי כמו שנתבאר.

שורש ה'דבר והיפוכו' שמתגלה בבלק - בחינת סיתום דקלקול ובחינת פה דקלקול מלשון 'מבולקה'

אופן נוסף המבואר ברבותינו מתגלה בשם

גלויות, שורש הגלויות זה גלות מצרים, ולאחר מכן, הגלויות שהיו לאחר כניסתם לארץ - בבל, מדי, יון ואדום, ולפי"ז, כשבלק בא לעכב את בני ישראל שלא יעברו בגבולו, מלבד המהלך שהוזכר עד השתא שהוא בא להחזיר אותם למצרים, במהלך נוסף - הוא בא להכניס אותם לתפיסה של הגלות הבאה שהם צריכים להיכנס אליה שהיא גלות בבל.

כלומר, ישנם שתי צדדים איך לעכב את כניסת בני ישראל לארץ ישראל, צד אחד הוא להחזיר אותם לגלות שהם היו בה ויצאו ממנה שזה גלות מצרים, והצד השני הוא למשוך את תוקף הגלות שהם עתידים לגלות אליה מארץ ישראל - שהיא גלות בבל.

ומצד התפיסה הזו הוא רוצה לחבר את גלות בבל עם גלות מצרים בכדי שע"י כן לא יהא להם כלל יציאה מן הגלות.

כלומר - מלבד מה שהוא רוצה להמשיך את גלות בבל שהיא תתחיל כבר מעתה, הוא רוצה גם לצרף את גלות בבל לגלות מצרים.

ומהו האופן שבלק בא לצרף אותם לגלות בבל? - הרי כמו שנתבאר⁴ בבל נקראת בבל משורש העבודה זרה של בבל שנקרא בל, ולעניינא דידן בלק שנקרא בלק הוא נוטריקון בל-קלקול, כלומר, מה שבשם שלו רמוז שם העבודה זרה של בבל - בל, זהו כחו של בלק שעל ידו הוא בא להכניס את בני ישראל לגלות בבל.

שורש הבלבול דקלקול שמכח הצטרפות בלק ובלעם

וביתר עומק, בכללות כשדנים על בלק יש כמה יחסויות איך לדון את עניינו של בלק בהתנגדותו על ישראל, יש את היחס של בלק לעצמו⁵ שמתנגד לישראל, ויש את היחס

⁴ בשיעור על שורש 'בל'.

⁵ ובפרטות יש את היחס של בלק בן צפור.

כשבני ישראל יוצאים ממצרים נפתח הפתח, ומצד כך במה שבלק בא להחזיר את בני ישראל למצרים מונח שהוא רוצה לסתום בחזרה את הפתח שנפתח בשעה שהם יצאו ממצרים ועל שם כן הוא נקרא בלק משום שהוא בא ליצור את הסיתום של אותו פתח.

ובעומק יותר, הרי כלשון חז"ל כידוע בעובר במעי אמו - "אוכל ממה שאמו אוכלת, שותה ממה שאמו שותה וכו' וכשהוא יוצא לאויר העולם נסתם הפתח [מקום הטבור שדרכו הוא אכל] ונפתח הסתום" - שזה הפה, ונתבונן להבין מה שמונח כאן בעומק דברי חז"ל - שתפיסת הפה של האדם מצד שורש יצירתו מעיקרא היא תפיסה של פה סתום, - כפשוטו יש בפה דיבור ויש בפה שתיקה בבחינת 'נאלמתי דומיה החשיתי' וגו' ומצד כך, גם מה שאומרים חז"ל (חולין פט, א) 'מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאילם' היינו שזה אומנותו של האדם שהוא צריך להתרגל אליה להיות אילם⁸ וזוהי עבודתו של האדם - לקנות אילמות.

אבל בעומק, זה חזרה למצב הראשוני שהאדם נמצא בו במעי אמו באופן של פה סתום תחילת יצירתו מעקרא, אלא שעל גבי כך התחדש שלב שני שכשהוא יוצא לאויר העולם נפתח הפה הסתום - וכמו שכל עובר הוא בבחינת 'פטר רחם' שהוא פותח את הרחם של האם ויוצא, כך גם נפתח הפתח - הפה של הולד עצמו כשהוא יוצא, והרי שצורת יצירתו של אדם בשורשו הוא באופן שפיו סתום, ורק שכשהוא יוצא לאויר העולם מתחדש תפיסה של 'נפתח הסתום' שיש בו את האופן שהוא יכול לדבר.

ולעניינא דידן - הרי כשבני ישראל היו במצרים, הם היו שם בבחינה של עובר במעי

בלק⁶ שהוא מלשון "בוקה ומבוקה ומבולקה" (נחום ב) ולשון זה מצינו בגמ' בחולין דף יט ובסנהדרין דף צ"ח "חילק ובילק", ובפשטות מה שמבואר שם בגמ' שהם שמות של שני אנשים שהיו פשוטי עם ופחותים, אבל ברש"י בסנהדרין שם מבואר ש'בילק' זה מלשון 'מבולקה', ומפרש שם רש"י ש'חילק ובילק' זה לשון חורבה להרחיב דבר, אלא ש'חילק' זה באופן שלוקחים את הדבר ומחלקים אותו לחלקים ו'בילק' עניינו בדבר שהיה סתום קודם לכן, ויוצרים נקב בדבר ועי"כ נהיה בו פתח.

ונתבונן להבין לפי"ז בעומק - הרי כידוע עד מאד, מבואר בראשונים שבלשון הקודש ישנם שורשים שמשמשים במשמעות של דבר והיפוכו, ולפי"ז ביחס לסוגיא דידן - בלק, בילק משמש מחד, מלשון של פתיחת פתח ומאידך זה משמש בלשון של סתימת פתח.

ומצד כך, גם בבלק מתגלים שני האופנים הללו, מחד בלק זה מלשון סתימת פתח שהרי כפשוטו כח התנגדותו של בלק לישראל היה משום שראה שישראל פרצו את גבולותיהם של סיחון ועוג והוא פחד שהם יפרצו גם את גבולו⁷, והרי שבלק רוצה להעמיד את סתימת הגבולות בכדי שלא יהא בהם פתח ופירצה, אבל מאידך הוא נקרא בלק כי הוא רצה להעמיד את סתימת הפתח זה לעומת זה, כנגד מי שבא לבלק את גבולותיו לפתוח את הפתח.

אבל ביתר עומק, הרי כמו שהוזכר בראשית הדברים, בלק אומר "הנה עם יצא ממצרים" משום שבלק רצה להחזיר את בני ישראל למצרים, ולעניינא דידן מה האופן שהוא רוצה להחזיר את בני ישראל למצרים - הרי כמו שאומרים חז"ל שמעולם לא היה עבד שיצא ממצרים והרי שמצרים הוא מקום סתום וסגור.

⁸ וכמובן לא בדברי תורה כמו שאומרת שם הגמ' "יכול בד"ת, ת"ל צדק תדברון", אבל זולת הדברי תורה, האדם צריך להתרגל להיות אילם.

⁶ לא בצירוף אל בלעם אלא בבלק כשלעצמו.
⁷ שלכן הוא יצא לקראת בלעם למקום הגבול כפי שנתבאר לעיל.

אמו כמו שדורשים חז"ל מלשון הפסוק (דברים ד, לד) "לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" שבני ישראל במצרים היו כעובר במעי אמו, וכיון שעובר במעי אמו הפה שלו סתום, הרי שזו היתה הבחינה שהתגלתה בבני ישראל.

וכמו שמובן מאליו, זה עומק מה שמה רבינו נעשה בעל מום בפיו במצרים - כבד פה וכבד לשון וערל שפתיים, שזה מום שהוא מעין פה סתום כיון שע"כ קשה עליו הדיבור, וזה בשורש עומק גלות מצרים, הפה סתום שהתגלה בפרעה - פה-רע, שהוא סתום מה'פה-טוב' מכח ה'פה-רע'.

זוהי התפיסה של גלות מצרים, תפיסה של פה סתום, ולפי"ז היציאה ממצרים היא בבחינת 'פתח הסתום', פתיחה של הפה ולכן מתגלה ביציאת מצרים מצות סיפור יציאת מצרים - "למען תספר באזני בנך וכן בנך", אז כפשוטו, היה לבני ישראל פה ורק שהתחדש להם מצות סיפור יציאת מצרים, אבל בעומק, קודם לכן לא היה להם פה וביציאת מצרים נברא להם פה חדש. כלומר - כמו שמצינו בבליעת קורח שהתחדש פה חדש - פה לאדמה, כך גם כאן ביציאת מצרים התחדש לבני ישראל פה חדש.

הפה דקלקול שמתגלה מכח בלק - פי האתון והפה דקלקול שמתגלה מכח קרח - פי הארץ

ולפי"ז נתבונן להבין עמוק מאד - הרי לשון הגמ' בסנהדרין ובחולין שהוזכר שיש 'חילק' ויש 'בילק', ולעניינא דידן - הלשון 'חילק' זה שורש המחלוקת דקורח, ולשון 'בילק' זה בלק כמו שנתבאר, כלומר היו שנים שהתנגדו למשה רבינו ולכנסת ישראל, היה את ה'חילק' שזה המחלוקת של קורח והיה את ה'בילק' שזה ההתנגדות של בלק.

וכנגד ה'חילק', המחלוקת של קורח, התחדש פה דקלקול חדש במה שהאדמה פתחה את

פיה ובלעה את קורח, וכנגד ה'בילק' שבבלק, ג"כ התחדש פה דקלקול חדש, במה שבלק מצטרף לבלעם שהתחדש אצלו פה דקלקול חדש אצל אתונו - ושורש הדבר הוא במה שבלעם בא על אתונו שזה שורש מה שחידש פה לאתון⁹ - אבל הרי לא התחדש פה לאתון אצל בלעם כשלעצמו מכח מה שהוא בא על אתונו אלא דייקא כשבלעם בא לקלל את בני ישראל בשליחות בלק, אז נתחדש לאתון הפה, והיינו שבעומק, מה שהתחדש לאתון פה זה מכח שבלעם הולך לבלק שזה מלשון 'בילק' פתיחת פתח, וזה מה שגרם את החידוש של פה האתון, והרי שהפה הזה שביסודו הוא סתום והוא הופך להיות פתוח מצד הקלקול, הוא מתגלה דייקא מכחו של בלק כמו שנתבאר.

וזה א"כ 'חילק' ו'בילק', שמחדשים שני אופנים של פה דקלקול בעולם.

וכמו שהוזכר וחודד, מהכח הזה, בלק בא להצטרף לתפיסת גלות מצרים להעמיד את בני ישראל במקום שאין להם מציאות של פה אלא הם כעובר במעי אמו שפיו סתום.

וזה עומק התפיסה של הדבר והיפוכו שמונח בבלק - מחד הוא בא לסתום פה דישאל ולהחזיר אותו למדרגת עובר במעי אמו, ומאידך הוא בא לפתוח פה דקלקול שזה פי האתון.

ובדקות, כיון שבגלות מצרים, מצרים היתה סתומה וחתומה ויציאת מצרים היא כמו פטר רחם, לכן נצטוינו במצות "קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל", ומה שכפשוטו קידוש הבכורות הוא מכח "כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור" (במדבר ג, יג), בעומק כיון שעצם יציאת מצרים היא בבחינת 'פטר רחם' לכן הבכור שהוא פטר את הרחם מתקדש ביציאת מצרים.

⁹ [עיין בשיעור על שורש אתון].

של האדם ששם - כלשון הפסוק שהוזכר - הוא עיקר העמל של האדם. ונתבונן להבין - הרי לכאור' בדיבורו של האדם אין עמל, כיסוד החובת הלבבות הידוע שהאבר הקל שישנו באדם זהו הלשון, וא"כ למה נאמר בקרא 'כל עמל האדם לפיהו? ובעומק, זה מבואר לפי יסוד הדברים שנתבאר לעיל בתפיסת הפה, שכיון שביסוד הפה מתחילתו הפה היה סתום בשעה שהאדם היה עובר במעי אמו - לכן גם כשהוא נולד ו'נפתח הסתום' שמתחדש לאדם פה עדיין יש בפתחה הזו של הפה עמל, כיון שביסודו, הפה סתום.

והרי מבואר בגמ' בסוכה (מב, א) קטן היודע לדבר אביו מלמדו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, תורה צויה לנו משה וגו', שתחילת הדיבור של האדם צריך להיות בדברי תורה, כלומר - מתחילתו כשהוא עובר במעי אמו, פיו היה סתום, וכשהוא נולד, מתחילה אצלו פתיחת הפה במה שהתינוק בוכה עוד לפני דיבורו, וההרחבה של פתיחת הפה היא כשהוא מתחיל לדבר, וע"ז נאמר הדין שבתחילת הדיבור אביו פותח לו את הפה דייקא בדברי תורה.

ונתבונן לפי"ז להבין ברור - כמו שכל תינוק כשנפתח פיו לאחר לידתו הוא אינו מדבר אלא רק בוכה, כמו"כ במדרגת עובר במעי אמו כשהתגלה אצל הכנסת ישראל במצרים, גם תחילת פתיחת הפה לא היה פה שמדבר אלא בוכה שזה מה שמתגלה בתחילה בלידתו של משה (שמות ב, ו) - "והנה נער בוכה" וכן נאמר שם אצל בני ישראל (שם שם כג) - "ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה", אבל זה רק ניצוץ של התחלת פתיחת פה באופן של פה שמשמיע קול, אבל הפה עדיין אינו פתוח ביחס ל'ה' מוצאות הפה' המתגלות בדיבור, וכשאין דיבור חסר את עיקר מה שיוצא מהפה - 'מוצאות' הפה, והרי שחסר עיקר פתיחת הפה. אבל כשבני ישראל יוצאים ממצרים

ומ"מ א"כ, בלק בא לסתום את הפה שהתחדש לבני ישראל שיצאו ממצרים שבזה הוא רוצה להחזיר אותם למדרגת פה סתום בגלות מצרים, ובלק בא לפתוח פה דקלקול במה שהאתון פותחת את פיה ע"י מעשה דקלקול.

והרי שמצד מהלכי הקלקול מתגלים שתי פיות, מה שהאדמה פותחת את פיה ומה שהאתון פותחת את פיה.

ה'קב' שב'בלק' - התנגדותו של בלק ל'אדם רוצה בקב שלו' המתגלה מצד התיקון בעמל התורה

ואופן נוסף המתגלה בשם בלק, הוא באותיות ק' וב' שנמצאים בשמו, והרי כמו שידוע קב מצד הקדושה זה ר"ת קדושה וברכה מיסוד דברי חז"ל על הפסוק (בראשית לב, כג) "ויעבור את מעבר יבק" ש'יבק' זה ר"ת יחוד ברכה קדושה. וכנגד הקב מצד התיקון עומד קב חרובין [כמו שמיסוד בדברי רבותינו ונתבאר אצלם בהרחבה גדולה] ולפי"ז בבלק שמתגלה מצד הקלקול 'בא-קל' [היפך ה'לק'] שהוא בא לקלל, היינו שהיפך הקדושה והברכה זה הופך אצל בלק למציאות של קללה.

ולשון קב מצינו בדברי חז"ל הידועים "אדם רוצה בקב שלו" וכפשוטו כמו שאומרת הגמ' בפרק המפקיד (דף לח, א), זה קאי על היבול העולה מעבודת הקרקע של האדם שבגלל שהאדם עמל בו, לכן כשהשדה מצמיחה את פירותיה "אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו" [ולכן מבואר שם הדין שכשהוא מפקיד את פירותיו אצל חבירו הוא מעדיף שחבירו לא ימכור את פירותיו ויביא לו את דמיהם אף אם פירותיו מתחסרים ויהיו לו פחות פירות].

אבל בעומק, הרי לשון הפסוק כידוע "כל עמל אדם לפיהו", ומצד כך, כיון שהסיבה שאדם רוצה בקב שלו זה מכח שהוא עמל בו, א"כ עיקר האדם רוצה בקב שלו' מתגלה בדיבורו

לנו משה, והוא רוצה ליצור פתיחת פה מצב הקלקול בפי האתון¹¹.

וכשהאדם זוכה שמתקיים בו 'כל עמל האדם לפיהו' ועיקר עמלו הוא בדברי תורה, אזי מתגלה דייקא בפה שלו ה'אדם רוצה בקב שלו' בדברי תורה שהוא מדבר, שכיון ש'כל עמל האדם לפיהו' זה קאי על הדברי תורה של האדם - א"כ זהו ה'אדם רוצה בקב שלו' מצד התיקון.

ולעומת כך בלק, קב-לי שמתגלה בו ה'קב' מצד הקלקול, הוא מתנגד ל'אדם רוצה בקב שלו' - אבל זה לא שהוא מתנגד ל'אדם רוצה בקב שלו' מתשעה קבין של חבירו' כפשוטו שזה קאי על מה שהאדם זורע בקרקע וזה צומח עבורו, אלא עיקר התנגדותו היא ל'קב' של 'כל עמל האדם לפיהו' ששם עיקר מדרגת ה'קב' - ר"ת קדושה וברכה שמתגלה בעיקר במקום הפה, ולחלק הזה בעומק, בא בלק להתנגד.

והרי שבעומק בלק מתנגד ליציאת מצרים עצמה, ולדרך שלאחר היציאה - שכמו שנתבאר הוא מצטרף גם להתנגדותו של עמלק שהיתה אז, אבל יתר על כן, הוא בא להתנגד למתן תורה ששם מתגלה עיקר כח הדיבור.

והרי תכלית יציאת מצרים היא קבלת התורה כמו שנאמר בקרא (שמות ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". וא"כ כיון שבלק בא להחזיר אותם למצרים היינו שבא להחזיר אותם מכל כח החמישים יום שהיו מיציאת מצרים ועד למתן תורה, - זהו א"כ הכח שמגלה בלק בכדי להחזיר את בני ישראל בחזרה למהלכי הקלקול.

ומקבלים את התורה - שם נפתח עיקר כח הדיבור אצל בני ישראל בעשרת הדיברות, והגילוי של זה הוא אצל משה שנקרא 'דָּבָר אחד לדור', וכמו שבני ישראל אומרים שם למשה (שם כ, טז) "דבר אתה עמנו ונשמעה".

ולכן גם קטן היודע לדבר אביו מלמדו 'תורה צויה לנו משה' כיון שמכח כך הוא פותח את פיו, - וכמו שאצל משה מתגלה שבתחילה במצרים היה פיו סתום במה שהוא היה כבד פה וכו' - אם כי לא סתום לגמרי - וכשבני ישראל יוצאים ממצרים ומקבלים את התורה, הפה של משה נפתח במתן תורה והוא מתרפא מסתימת פיו, כך מתגלה אצל כל קטן וקטן שכשהוא עובר במעי אמו פיו סתום מעין מה שהיה ביציאת מצרים, - ולאחר מכן יש לו בחינה של מתן תורה במה שאביו מלמדו 'תורה צויה לנו משה', וזה פתיחת הפה שלו.

ומכנגד, עומד בלק מצד הקלקול שבא להקריב מ"ב קרבנות בשביל לעכב את המ"ב¹⁰ של בני ישראל שמתגלה במצות תלמוד תורה 'ודברת בס' - ולא בדברים בטלים'.

וא"כ, כפי שנתבאר, מה ש"כל עמל אדם לפיהו" זה משום שהפה ביסודו הוא סתום ולכן יש עמל בפתיחה של דבר שביסודו הוא סתום, - והעמל הזה שבתחילת פתיחת הפה צריך להיות דייקא בדברי תורה.

וא"כ תפיסת הפה, זה השורש העמוק שמתגלה כשבני ישראל יוצאים ממצרים ומגיעים להר סיני שזה כח פתיחת הפה של 'ודברת בס' שהיה במתן תורה, ומכנגד בא בלק בכדי לעכב את כל מהלכי פתיחת הפה הללו. ולכן הוא מקריב מ"ב קרבנות בכדי לסתום את אותו פה. וכפי שנתבאר לעיל, הוא מתנגד לבחינת ה'מבולקה' הזו של פתיחת פה מצד התיקון ובא לסתור חס ושלוש את הדיבור של פה שמתגלה במדרגתו של משה - תורה צויה

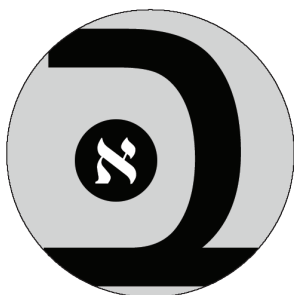
¹¹ וכמו שנתבאר לעיל שזהו ה'חילק ובילק' - פתיחה של פי הארץ בקורח ופי האתון בבלק.

¹⁰ שיתבאר לקמן בשורש 'בס'.

לברכה" (דברים כד, ו) מלבד כפשוטו שהקללה נהפכה לברכה, בעומק מונח בזה שכח פתיחת הפה הופכת להיות פתיחת פה דתיקון במקום פתיחת פה דקלקול. כלומר, קללה היא בבחינת ה'פה-רע' דפרעה וברכה היא בבחינת הפה דתיקון, וכשהפך הקב"ה את הקללה לברכה שזה בחינת ה'קב' מצד התיקון קדושה וברכה של 'כל עמל האדם לפיהו' - אז חוזר ונתקן כח הדיבור שגנוז בקומתן של ישראל שעיקר עסקם הוא 'ודברת בם' - ולא בדברים בטלים' ועי"כ הם מכניעים את בלק שהעמיד מכנגד את המ"ב קרבנות.

זהו התוקף של בני ישראל שמתגלה, ו'פרשת בלק' הופכת להיות דברי תורה, בפרשת בלק מתגלה שמדרגת כח הסיתום של הדיבור של בלק עצמו - הוא גופא הופך להיות חלק מפרשיות התורה. חלק מדיבורי התורה עצמם, ובזה ה'ודברת בם' הוא בבלק עצמו, פתיחת פה דתיקון בבחינת 'פתח פיך ויאירו דבריך' (ברכות כב, א), 'כי חיים הם למוציאיהם בפה' (עירובין נד, א).

כ-ל בלק בלכפיפדיה עבודת ה'
מספר שיעור בקול הלשון 38512845

צד הקלקול של פי ה'אתון' המתגלה מכח בלק שמתנגד ל'אות-נ' - אותיות הפה שהתגלו ביום החמשים

ומצד כך כמו שהוזכר לעיל¹², מה שהפה שנפתח מצד הקלקול הוא באתון, אותיות אות-נ' היינו שזה פה שעומד כנגד אותיות הפה שהתגלו ביום החמשים.

ולכן הוא מצרף אליו את בלעם שעיקר כחו בפיו, ומדרגת הפה הזו נופלת למדרגת פי האתון, אות נ' כיון שבלק בא להפיל את כח הדיבור של ה' מוצאות הפה שהתגלו ביום החמישים, - ובלק מתנגד לזה והוא רוצה להחזיר את קומתם של ישראל לקודם מתן תורה ולקודם יציאת מצרים, למציאות שהיתה שם של 'עובר במעי אמו' שהפה היה סתום.

ולכן הזה הוא מצרף אליו את ה'זה לעומת זה' של משה שזה בלעם שכחו בפיו ובזה הוא בא להתנגד לכח הדיבור במשה שנתרפא במתן תורה בכדי להחזיר אותו להיות בעל-מום בדיבורו שהוא יהפוך בחזרה לכבד פה וכבד לשון וערל שפתיים שאינו יכול לדבר כראוי שזה בחינת סיתום הפה.

זה כוחו של בלק שבא לעכב את קומתם של ישראל מלהגיע לגבולו ע"י מה שהוא בא לעקור את ישראל משורשם ולהחזירם למהלכי הקלקול דמעיקרא - וזה מונח בלשון חז"ל שבלק בא לקעקע ביצתן של ישראל, כלומר לעוקרם משורשם, - הוא לא מעוניין רק בכך שעם ישראל לא יעברו בגבולו אלא הוא בא לבטל כללית את כל שורש קומתם של ישראל.

ה'ודברת בם' המתגלה בפרשת בלק עצמה - היפך כח הסיתום של הידובר של בלק עצמו

אבל כשהתקיים "ויהפוך ה' אלקיך את הקללה

¹² בשורש אתון.

ע"י מצי"ן תצא תורה

פֶּלֶק

ב-ל בלבביפדיה מחשבה

אינו מוגה כלל

בלבבי משכן אבנה

בלק - בעל ק'

שורש השם בלק הינו אותיות ב-ל, בפירוק המילה בלק מונח הכינוי 'בעל ק', דבר זה מתבטא בכחו של בלק שהיה קוסם, כמבואר במדרש (במ"ד כ, יח) שבלק היה בעל קסמים ובעל נחש יותר מבלעם שהיה נמשך אחריו כסומא. בלעם עיקר כחו היה בפיו, ככתוב (במדבר כג, יב) "הדבר אשר ישים ה' בפיו אשמור לדבר", ובעיניו שהיה בעל עין הרע, כמבואר במשנה (אבות פ"ה מ"ט) 'מתלמידיו של בלעם הרשע עין רעה וכו'.

בעל ק' ענינו, בעל קסמים, כאשר התיבה קסם מורכבת מק', וכן ס' מ' שיחד עולים בגמטריא לכדי ק'. הרי שתי בחינות של ק', ק' כפשוטו, וק' מאותיות ס"מ.

ובגמרא בחגיגה (יב:) איתא, מתחילה קומתו של אדם הראשון הייתה מקצה העולם ועד קצהו, מן השמיים לארץ. כיוון שחטא, עמד הקדוש ברוך הוא ומעטו, "אחור וקדם צרתני, ותשת עליי כפך" (תהלים קלט, ה), ונעשה ק' אמה [כ"ף ה' פעמים עולה ק'].

כמובן יש ק' של שורש של קדושה בסוד הברכה, ויש את הק' דקלקול, סוד הקללה, עמד ומיעטו על ק' אמה. ק' אמה הללו הם שורשו של עשיו, ששרו הוא השטן הס"מ כידוע. וזהו הסם המתגלה בתיבת קסם, אותיות ס' ומ' העולים יחד למנין ק'.

בלק - בוקה ומבולקה

שורש המילה בלק בלשון התורה הינו מהלשון האמור בנחום (ב, יא) "בוקה ומבולקה". מילים אלו באים לבטאות מציאות של ריק והעדר, שיממון וכילוי, כמבואר ברש"י ושאר המפרשים שם.

ענין זה רמוז גם בפירוק המילה בלק לקב ול', קב כענין האמור בגמרא (ברכות יז:) 'כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים'. 'קב חרובים' משמעו דבר מועט עד כדי ריק והעדר, כענין בוקה ומבולקה וחורבן. זהו הקב הנמצא בתיבת בלק, קב דחורבן.

עיקרו של החורבן מגיע מצד הנקבה, בבחינת "האישה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל" (בראשית ג, יב), וכן 'נבראה אישה נברא שטן עמה' (ב"ר יז, ו), היינו שהנקבה היא שורש הקלקול והחורבן.

והנה האשה כידוע היא בבחינת המקבל, לעומת הזכר שהוא

צירוף ב-ל שורש השם בלק

שורש ה'בל' ק'

המתגלה בבלק הינו
שלילת הק', כלומר,

שלילת אותה

הנפילה של 'ותשת

עליי כפך'. כאשר

נשללת מדרגה זו

של הנפילה, חוזר

הדבר למדרגת

אדם הראשון קודם

החטא, למדרגת

מתן תורה

שלאחר שנתגיירה מתקיים אצלה הלשמה של הנכרי. הגוי שנהפך להיות ישראלי, הופך משלא לשמה ללשמה.

כשהגוי עוסק בתורה על מנת להתגייר, שמלמדים אותו מקצת מצות חמורות וקלות, על לימוד זה נאמר שמתוך שעוסק בתורה ובמצות שלא לשמה בא לשמה. מתוך שעוסק שלא לשמה בגיותו, בא הלשמה לאחר שמתגייר.

ושורש הדבר מתגלה בבלק דייקא, ששורש שמו מלשון בקיעה, היינו שמתוך הגוי נבקע ויוצא אדם חדש, ישראלי. זוהי מדרגתו של בלק שמתוכו נבקע ויצאה רות, שנתגיירה ונהפכה לישראל, וממנה שורש הארת המשיח.

השלא לשמה נהפך ללשמה - הקללה נהפכת לברכה

אותו מעשה טוב שעשה בלק שלא לשמה שבגינו זכה שתצא ממנו רות, היה מה שהקריב מ"ב קרבנות. והנה כוונתו בקרבנות אלו היה בגדר שלא לשמה, ואף פחות מכך, שהרי עשה כן לצורך הקללות, שכן אמר לו בלעם לבנות לו מזבחות ולהקריב עליו קורבנות כדי לעורר את הקללה. ואולם כשם שהשלא לשמה נהפך ללשמה, כך גם אותה הקללה נהפכה לברכה, ככתוב (במדבר כג, ו) "ויהפוך השם אלוֹקֵיךָ את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלוֹקֵיךָ".

זהו יחס נוסף שמצינו בבלק שהשלא לשמה נהפך ללשמה, היינו הקרבנות והקללות שהיו שלא לשמה, כשנתעורר האור של הלשמה נהפכו לברכות. ומכאן יסוד הדבר שלמדו חז"ל שכשהאדם עושה מעשה טוב גם אם הוא שלא לשמה, עתיד להיות נהפך ללשמה.

בבחינת הנותן. בלק בהיפוך האותיות עולה גם כן 'קבל', המורה גם כן על שורש הבוקה ומבולוקה, העדר שממון וקו חרובים, וחורבן כענין הנקבה.

בלק - בקע, מתוך הגוי יוצא הישראלי

שורש נוסף למילה בלק הוא מהלשון 'בליקה' וכענין בקע. בנביא ישעיה איתא (כד, א) 'הנה ה' בוקק הארץ ובולקה', כלומר, לעתיד לבוא עתיד הקב"ה לבקוע את הארץ ולעשותה חלקים חלקים. כענין זה מורה השם בלק על דבר הנבקע¹.

בגמרא בכמה מקומות (פסחים נ: נזיר כג: ועוד) מובא 'לעולם יעסוק האדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. שבשכר מ"ב קורבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות'.

יש להתבונן בדברי הגמרא, שהרי בפשטות ענין זה אמור על ישראל, וכענין שאמרו בגמרא (ב"ב י:): שבן ישראל האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני, בשביל שאזכה לעולם הבא, הרי זה צדיק גמור. ואילו על אומות העולם נאמר (משלי יד, לד) "חסד לאומים חטאת", שכל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן שאינם עושין אלא להתגדל בו. הרי שאותה פעולה שעושין שלא לשמה, בישראל הרי הוא צדיק גמור, ואילו בנכרי הוא חטא.

ולפי זה גם דברי הגמרא הללו שמתוך שלא לשמה בא לשמה, אינו אלא בישראל. אך צ"ב שמקור הילפותא הוא מבלק. אמנם הביאור פשוט, שאין הכוונה לעכו"מ כפשוטו, שבאמת אצל הנכרים לא שייך עיקר הדבר שעוסק בתורה ובמצוות. אלא הכוונה היא לגר שנתגייר, ובענין זה לבלק שיצא ממנו רות,

¹ שורש המילה בקע, 'או יבקע כשחר אורך', יעקב אותיות יבקע. 'או יבקע לעתיד לבוא.

המתגלה בצד התיקון של בלק, צד הלשמה והמסירות נפש.

שתי בחינות בשלא לשמה - עושר וכבוד ולקנטר

בכל מעשה שאדם עושה שלא לשמה מצינו שתי בחינות, בחינה אחת היא הבחינה הנ"ל שאמרו חז"ל 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'. בזה השלא לשמה הוא שעוסק בתורה ובמצות לצורך עושר וכבוד, "בשמאלה עושר וכבוד" (משלי ג, טז), היינו מעשה שעושה לצורך עצמו ולא לצורך זולתו או לצורך גבוה. בבחינה זו נהפך השלא לשמה ללשמה.

אך ישנה בחינה נוספת, והיא שאמרו בגמרא (תענית ז.) 'כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר (דברים לב, ב) "יערף כמטר לקחי". וביארו התוספות (שם ד"ה וכל) שבחינה זו נאמרה במי שעוסק בה כדי לקנטר, ובאופן זה השלא לשמה אינו נהפך ללשמה, אלא מוביל לאבדון ומוות, ועליו אמרו חז"ל (כלה רבתי ה, א) 'נוח לו שנתהפכה שלייתו על פניו', וטוב לו שלא נברא.

שתי בחינות אלו, הם שאמרו בגמרא (יומא עב:) "וזאת התורה אשר שם משה" (דברים ד, מד) 'זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המוות', היינו, אם עשה את המעשה שלא לשמה באופן הראוי, לשם עושר וכבוד, 'זכה נעשית לו סם חיים' - נהפך להיות לשמה. 'לא זכה' ועשה המעשה לקנטר, 'נעשית לו סם המות', וטוב לו שלא נברא.

שתי הבחינות הללו בבלק

והנה כאשר בא בלק לבלעם ומבקש ממנו לקלקל את ישראל, שעל זה נאמר שעשה שלא לשמה, זוהי הבחינה הראשונה של השלא

לשמה - נותן, שלא לשמה - מקבל - בלק

עומק הגדרת עשיית מעשה שלא לשמה, הינה שהאדם עושה את הדבר לצורך עצמו להיות מקבל. בשונה מהעושה מעשה לשמה, שעושה את הדבר לצורך גבוה ולהיות נותן.

מעתה ברור ששורש השלא לשמה יתגלה אצל בלק, אותיות 'קבל', שעומק השלא לשמה הוא הווית האדם כמקבל ולא כנותן.

זהו צד הקלקול הנמצא בשורש בלק, לעומת זאת צד התיקון שבו הוא הלשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

מציאות הלשמה הינו היפך ממציאות השלא לשמה, כאשר האדם עושה מעשה לשמה, הרי עיקר המעשה אינו לצורך עצמו אלא לצורך אחרים. הדוגמה הפשוטה לכך כפי שמובא בגמרא (עירובין לב:) שנוח לו לחבר שיחטא חטא קל ולא יעשה חבירו עם הארץ חטא חמור. עומק ההארה המתגלית במעשה זה, היא הארה של מסירות נפש, שבו מתגלה האדם כנותן ולא כמקבל.

בני קהת נושאי הארון - שורש התיקון דבלק

בצד התיקון של בלק, צד הלשמה שבו יש את הארה של מסירות נפש, נמצא שורש בני קהת נושאי הארון. שכן תיבת בלק הינה ראשי תיבות של 'קהת בן לוי', אצל בני קהת מתגלה שורש זה של מסירות נפש בעשיית המעשה לשמה, שכיון שהיו נושאים את הארון היו מתמעטים, שהיה הארון מכלה בהם.

מעשה זה של נשיאת הארון, שעשו בני קהת לשמה, ומתוך כך גם מסרו נפש כפשוטו, שהיה הארון מכלה בהם, הינו משורש אור זה

המדרגה התחתונה היא השלא לשמה של הלקנטר, בה סם הוא סם המוות, ומדרגה זו היא המובילה למיתה, מאחר והיא מדרגת שרו של עשיו - הס"מ, מלאך המוות.

אך המדרגה שלמעלה ממנה היא השלא לשמה של העושר והכבוד, בבחינת 'בשמאלה עושר וכבוד', בה הסם הוא סם החיים, והיא המובילה למדרגה שלמעלה ממנה היא מדרגת הלשמה, תכלית כל המדרגות כולם.

בלק - גמר, אחר השלא לשמה בא הלשמה

במאמר חז"ל הנזכר 'לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה' מבואר, שהלשמה העתיד לבוא מונח כבר במדרגת השלא לשמה.

בדרך רמז, הרי שבאותיות הבאות סדר האותיות שאחרי בל"ק, נמצא המילה 'גמר' [ב-ג, ל-מ, ק-ר]. כלומר, בבלק מונח הכח להגיע לגמר, לסוף. בכח השלא לשמה המתגלה במדרגת בלק, מונח הלשמה - גמר הדבר ותכלית הכל. ובדייקא אותיות אלו נמצאות בסדר אחר אותיות 'בלק' ולא קודם להם, שמתוך השלא לשמה בא הלשמה, אחר מציאות השלא לשמה, מגיע הלשמה.

וזהו שאמר בלעם "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו", בקשה זו ביקש בלעם מבלק כמדוקדק בפסוקים. עומק הדבר, מונח במהותו של בלעם, שכל הוויתו ושוורשו הוא השלא לשמה של לקנטר, להרוס ולקלקל, ללא תועלת, וכנ"ל שמתלמידיו של בלעם הוא עין הרע, שהינה מידה רעה ללא צורך ותועלת עצמית של עושר וכבוד, אלא סתם לקנטר. בלעם היודע דעת עליון מכיר במציאות מדרגתו שהינה סם המותה המובילה למות

לשמה שעושה כן לצורך עושר וכבוד, וכפי שמדוקדק בפסוקים שבלק שולח לבלעם שרים רבים ונכבדים האומרים לבלעם "כה אמר בלק בן ציפור אל נא תמנע מהלוח אלי כי כבד אכבדך מאוד" וגו'. ובלעם משיב להם "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי השם לעשות קטנה או גדולה". כלומר, בשליחת השרים הנכבדים ובתוכן דבריהם מנסה בלק לשכנע את בלעם לעשות את בקשתו, וזאת על ידי הגדלת כבודו ועושרו של בלעם. זוהי הבחינה של השלא לשמה של עושר וכבוד.

בשלב הזה בו כוונת עשייתם של בלק ובלעם היתה לשם עושר וכבוד, בזה נהפך השלא לשמה ללשמה, ונהפכו הקללות לברכות, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

אלא שהיתה גם בחינה נוספת בבקשתו של בלק, וכפי שמבואר בפסוקים שאמר בלק "עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה". וכמו כן שינה בלק בלשונו ותחת שאמר בתחילה "לכך נא ארה לי את העם הזה" חזר ואמר "לכך קבה לי אותו", בבחינת קבע בקע ומבולקה. זוהי מדרגת השלא לשמה בבחינת הלקנטר, ולא לצורך עושר וכבוד סתמיים. במדרגה זו אין את הסגולה שבה השלא לשמה נהפך ללשמה אלא 'לא זכה נעשית לו סם המוות', ומתוצאת הדבר היה ש"את בילעם בן בעור הרגו בחרב".

נמצא ששתי בחינות אלו של שלא לשמה, מתגלות אצל בלק, האחת של עושר וכבוד, והיא 'זכה נעשית לו סם חיים', והשניה של הלקנטר, ו'לא זכה נעשית לו סם המות'. שתי בחינות אלו של סם, סם החיים וסם המות, מתגלים בפירוק השם בלק לק' וס"מ, וכפי שהוזכר שהס"מ הוא הסם המתגלה בתיבת קסם, שהוא מידתו של בלק שהיה קוסם.

של האחים קין והבל, וכידוע מדברי האריז"ל (ליקו"ת בלק, ענין בלק ובלעם, שער הפסוקים בלק סי' כב, ובעוד מקומות) שבלק ובלעם הינם ענפים של אותו החיבור, בלעם שורשו בהבל, וקלל את ישראל בסוד הבל הפה, ובלק שורשו בקין, וזו אות ק' שבשניהם.

כאשר קין קם על הבל אחיו והרגו, עומק הדבר אינו שעשה מעשה ופעולה חדשים, אלא שמתוך ההבל עצמו יצר את אותה נקודת הביטול, והיינו שלקח את ההבל והפכו ל'בל', להעדר².

מעשה בלק ששורשו בקין, מתגלה אצלו מידה זו של ה'בל' והעדר, כאותה שנתגלתה אצל קין שהפך את ההבל ל'בל', למציאות של ביטול והעדר.

ומבני בניו של קין מפורש בזוה"ק (תיקו"ז ק"ח ע"ב), שהיה יתרו, שלכך נקרא 'הקיני' מצאצאיו של קין, ותיקן חטאו של קין. והנה יתרו הינו שורש כל הגרים הבאים לחסות תחת כנפי השכינה, בדומה לרות שהינה השורש השני של כל הגרים. ולכך יתרו הינו אותיות רות /תוספת/ עם האות י' המרמזת על השכינה שבאו לחסות בצילה. /ע"כ התוספת/

הרי שכאותו מהלך שמצינו בבלק שיסודו ב'בל' והעדר, ומתוך השלא לשמה זה של ההעדר מתגלה הלשמה ברות, שורש הגרים. כך מצינו גם בקין, שיסודו ב'בל' והעדר, במה שהפך את ההבל ל'בל', ומתוך שלא לשמה זה של ההעדר מתגלה הלשמה ביתרו הקיני, שורש הגרים.

וביתר דקות, כפי שנתבאר לעיל אותו מעשה טוב שעשה בלק שלא לשמה היה שהקריב מ"ב

וחורבן, ולכך מבקש הוא לזכות לאותה מידה של שלא לשמה המתגלה אצל בלק, היינו מדרגת השלא לשמה של העושר והכבוד, שהינה סם חיים המובילה למדרגה שלמעלה ממנה, מדרגת הלשמה. ולזה דקדק ואמר "ותהי אחריתי כמוהו", היינו שתהיה אחריתי לשמה, על ידי שיזכה למדרגת השלא לשמה של 'בשמאלה עושר וכבוד' המובילה באחרית דבר למדרגת הלשמה.

שלא לשמה - העדר - בלק 'בל'

לעיל התבאר ב' בחינות בשלא לשמה, האחת שעושה לשם עושר וכבוד, והשני שעושה לקנטר. ועל הראשונה נאמר מתוך שלא לשמה בא לשמה.

והנה בפשטות הגדרת השלא לשמה זו שעושה לשם עושר וכבוד היא, שתכלית מעשיו לצורך עצמו, 'בשמאלה עושר וכבוד'. אך עומק הדבר שמעשה טוב שעושהו שלא לתכלית המעשה הרצויה, היינו לשם הקב"ה, הרי זה כמי שעושהו שלא לצורך כלל. ואין שום תכלית למעשה זה, אלא הוא שלילה והעדר גמור.

שורש תיבת בלק באותיות 'בל', לשון העדר ושלייה, לכך ברור שיסודו באותה מציאות של מעשה שלא לשמה, ולתכלית של עושר וכבוד, שבו נמצא שורש כח השלייה בבחינת ה'בל'. ולכך דוקא מבלק נלמד יסוד זה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וכן"ל.

חיבור בלק ובלעם - קין והבל

בלק נתחבר עם בלעם לקלקל את ישראל, פשוט וברור שחיבור זה אינו מקרי ויש לו שורש ביסודם.

החיבור הראשון והקדום ביותר בעולם היה

² וכן ידוע מדברי האריז"ל (ע"ח שע"ג פ"ה) שבמילה הבל רמזו קין, בפירוק המילה לה' בל, היינו ה' פעמים 'בל' העולים יחד ק"ס, גימטריא קין.

את זו היום, ולמחר מלקט תאנה אחרת. ואורה הוא מלשון ארור ופירוד, שהפירות נפרדים זו מזו, היפך הברכה וההמשכה בשאר האילנות, שכל הפירות גדלים ומבשילים יחד.

זהו טעם הסובר שעץ הדעת בו חטאו אדם וחווה היה תאנה, שמאותו העץ בו חטאו נטלו עלים ויתפרו להם חגורות. מהות חטא עץ הדעת היה ענין הפירוד, ולכך נענש הנחש להיות נפרד מבני האדם, וכפי שנאמר "ואיבה אשית בינך ובין האשה" וגו'. פירוד זה מתגלה בפירות אותו העץ שחטאו בו, עץ התאנה, שאכלו מפריו ולקו בפירוד.

שורש הפירוד שנתגלה בחטא אדם הראשון, המשיך אצל קין בנו, שאותו קרבן שהביא קין מפרי האדמה מביא רש"י מהמדרש שזרע פשתן היה. וכידוע מדברי חז"ל שהפשתן טבעו שעולה וגדל פרי אחד בכל ענף וענף, כלומר, שעולה יחידי יחידי, עלמא דפירודא.

מעתה ברור שיתגלה קלקול זה של הפירוד גם אצל בלק שבא משורש קין, ומדוקדק מה שאומר בלק לבלעם "לכה ארה לי את העם הזה", עומק דבריו שיקללם בבחינת ארור, היינו בבחינת התאנה והפירוד, שורש קין.

'ארה' - זכר, קיין, יתרו, לעומת 'קבה' - נקבה, בלק, רות

אלא שכל זה אמר בלק בתחילה כשבא משורש קין, שורש הפירוד, אך בשלב הנוסף שינה בלשונו ואמר 'לך קבה לי את העם הזה', לשון זה אמר מדין בלק עצמו, משורש אותיות ה'קב' בתוכו.

עומק החילוק בין מדרגת ה'ארה', שהוא הארור והפירוד המתגלים בתאנה ובפשתן, ויסודם משורש קין, למדרגת ה'קבה', שיסודו

קורבנות. הראשון בעולם שהקריב קרבן לה' היה קין. קרבנו של קין היה מפרי האדמה, היינו ממה שיוצא מבקיעת הארץ, כענין ה'בוקה ומבולקה' שמתגלה בשמו של בלק שמשמעו בקיעת הארץ.

על כך אומר הקב"ה לקין "אם תטיב שאת, ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ", עומק הדברים, 'אם תטיב', כלומר, אם השלא לשמה יהיה באופן המוטב והראוי, במדרגה של עושר וכבוד, אזי 'שאת' מתוך השלא לשמה יבוא הלשמה, 'זכה נעשית לו סם חיים', כענין שנמצא בבלק שיצא מחלציו. אך 'אם לא תטיב', כלומר, שהשלא לשמה יהיה באופן הגרוע והמקולקל של הלקנטר, אזי 'לפתח חטאת רובץ', שורש המיתה והס"מ, 'לא זכה נעשית לו סם המות'.

לכך ארה לי את העם הזה - פירוד משורש קין

בשתי לשונות ביקש בלק מבלעם לקלקל את ישראל, בראשונה אמר "לכה נא ארה לי את העם הזה", ואחר כך שינה בלשונו ואמר "לכה נא קבה לי את העם הזה".

שורש תיבת 'ארה' הוא מלשון ליקוט פירות, כענין שנאמר (תהלים פ, יג) "למה פרצת גדריה וארוה כל עוברי דרך", וכן נאמר (שה"ש ה, א) "ארייתי מורי עם בשמי". וכן אמרו בגמרא (ב"ב פב:) שהמוכר אילן לחבירו קנה הלוקח גם את הקרקע שסביבו כמלא רוחב האורה וסלו. ופירש רשב"ם (שם ד"ה כמלוא), שאורה הוא המלקט תאנים, בדומה לבוצר בענבים, גודר בתמרים, מוסק בזיתים, וקוצר בתבואה.

טעם הדבר שהמלקט תאנים נקרא 'אורה' מבואר בחשק שלמה, שהוא משום שדרך התאנים שכל אחת מבשילה בזמן אחר, ומלקט

האמיתית, שאינה לצורך זולתו ולטובת יעקב, אלא לצורך עצמו, שלא לשמה.

מטעם זה דייקא מבלק יצאה רות שהינה שורש הגרים מצד הנקבה, שכן בבלק התגלתה מדרגה זו של השלא לשמה, של ה'משמאלה עושר וכבוד', צורך עצמו ולא זולתו, בזה מאיר ממנו הארה זו של הנקבה.

מדרגת ה'לשמה' - אוצר של מתנת חינם לעתיד

אך כל זה במדרגה התחתונה, אבל במדרגה היותר עליונה, מתגלה האור דלעתיד לבוא שלמעלה מהשלא לשמה, היינו מדרגת הלשמה.

שכידוע באור דלעתיד לבוא יש בו שתי מדרגות, המדרגה התחתונה היא 'היום לעשותם ומחר לקבל שכרם' (עירובין כב.). וזו הבחנה של רות, נקבה שיוצא ממנה משיח, שהוא בבחינת ולמחר לקבל שכרם, 'נקבה עלי שכרך ואתנה'.

אבל המדרגה היותר עליונה דלעתיד לבוא, היא 'אוצר מתנת חינם', שהוא למעלה ממצאיות השכר. מצד המדרגה הזו, זו מדרגת יתרו שיתר פרשה אחת בתורה. מה שהוא יתר פרשה אחת בתורה, 'ואתה תחזה', זה שורש מציאות הדבר שמתגלה ההארה שלמעלה ממדרגת הנקבה עלי שכרך ואתנה, היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם. זה עומק המדרגה העליונה, במדרגת הלשמה.

שתי בחינות בתורה שלא לשמה ולשמה

אולם במציאותו של בלק עצמו, ישנה את כל מציאות החורבן, שכן מורה שמו 'בלק'

משורש בלק עצמו, הינו שמדרגת ה'ארה' הוא בבחינת הזכר כמו שמורה הלשון 'ארה' כענין 'אור' שהינו זכר [נוטריקון 'זך אור'].

לעומת זאת מדרגת ה'קבה' הוא בבחינת הנקבה, כשורש תיבת 'קבה'.

ונתבאר לעיל ששורש כל הגרים הינו בשנים, יתרו ורות, זכר ונקבה. מעתה, ברור שמדרגת ה'ארה' ששורשה בקין, נתיילד יתרו שורש הגרים מצד הזכר. שכן אמרו במכילתא (מסכתא דעמלק פרשה א) ששבעה שמות היו לו, ונקרא 'יתר' על שם שיתר פרשה אחת בתורה. והתורה הרי נקראת 'תורה אור', זכר. וכנגדו ממדרגת ה'קבה' ששורשה בבלק עצמו, אותיות קבל - מקבל ונקבה, נתיילדה רות שורש הגרים מצד הנקבה.

'נקבה עלי שכרך ואתנה' - נקבה שלא לשמה

במעשה יעקב ולבן, אומר לבן ליעקב "נקבה עלי שכרך ואתנה". והנה שורש תיבת 'נקבה' מלשון נקב, וצריך לבאר, מה שייכות מילה זו בהקשר לענין זה.

ואולם כפי שהובא לעיל, הרי שבכל מעשה שעושה האדם אפשר שיהיו שתי בחינות, לשמה ושלא לשמה. ונתבאר, שהשלא לשמה הוא בהיות האדם מקבל ולא נותן, ותכלית מעשיו לטובת עצמו לעושר וכבוד וכיוצא בזה, בחינת המקבל זוהי בחינת הנקבה. לעומת זאת הלשמה הוא כאשר האדם נותן ואינו מקבל, ותכלית מעשיו אינם לטובת עצמו אלא לזולתו, זוהי בחינת הזכר.

מעתה כאשר בא לבן ליעקב כביכול מתוך מטרה טובה לשלם לו שכר עבודתו, מגלה לנו התורה בעצם מילותיו של לבן מהי מטרתו

בתנועת החיפוש להגיע לאותו הדבר, עדיין לא הגיע הוא למה שהוא חפץ בו, אבל תכלית תנועתו לבוא לאותו הדבר. ענין זה מקביל את שתי הבחינות של התורה, מלשון 'לתור' ומלשון 'תור', שלב אחרי שלב, כן היא תנועת החיפוש שנעשית שלב אחרי שלב.

זוהי משמעות ה'תור' ביחס לתורה. ואולם במשמעות הפשוטה, הרי שתורה נקראת כן מלשון הוראה, בבחינת הר המוריה שמשם יוצאת הוראה לעולם. ובכך נקראת תורה מלשון הורה, מורה, מוריה, וכן על זה הדרך.

עומק ההבחנה בין הבחינה הפשוטה של ההוראה לבחינה הנוספת של ה'תור' על שתי הבחינות האמורות בו, 'לתור' ו'תור', הינו שההוראה ופסק הדין היא נקודת התכלית של האדם, כשהוא נבון ואינו יודע את הדין הרב 'מורה' לו את הדין למעשה, בשלב זה האדם נמצא בגמר הדבר.

לעומת זאת בבחינה האחרת של ה'תור' הרי שהאדם נמצא בשלב הראשון בשלב המבוכה, מחפש ותר אחר הדין, ומברר את הדברים שלב אחרי שלב, עדיין הוא אינו בגמר הדבר ובתכליתו, אלא צועד הוא לאיטו עד שיגיע לתכלית.

שתי ההבחנות הללו מתגלים בעיקר הגדרת הלשמה והשלא לשמה, במדרגה של השלא לשמה האדם איננו בשלב התכלית, אלא נמצא הוא בתנועה של חיפוש במהלך של שלב אחר שלב, לקראת התכלית הסופית, היא הלשמה. שכן מתוך שלא לשמה בא הלשמה, ולכך השלא לשמה הינו מדרגה ושלב לקראת הלשמה. זוהי מדרגת ה'תור' המתגלית בשורש התורה.

לעומת זאת במדרגת הלשמה הרי שהאדם

אותיות 'בק' - 'קב', בבחינת 'קב חרובים', העדר ושלילה. זוהי הבחינה של השלא לשמה, וכן".

אך כאשר מתוך השלא לשמה בא הלשמה, נעשה מציאות של התיקון של החורבן של הבריאה, וחוזרת כל הבריאה כולה ונתקנת, ושורש כל החורבן שהיה במקבילים, חוזר ונתקן.

ותכלית השלא לשמה שנהפך ללשמה ביחס של בלק, מתגלה ברות, וכפי שנתבאר בהרחבה. שורש השם רות מובא בגמרא (ב"ב יד:) שהוא מלשון 'רוויה', שיצא מרות דוד המלך שרינהו לקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות.

אך בעומק, רות הינו אותיות 'תור', בהיפוך האותיות. לשון זה מצינו בתורה ביחס למרגלים שבאו 'לתור את הארץ'. אך גם התורה עצמה יש בה את השורש 'תור'. זהו הענין שאמרו חז"ל 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא הלשמה', ביחס זה הרי שהמצות יסודם בשלא לשמה, לעומת התורה שיסודה לשמה, והיא גופא הלשמה המתגלה ברות, התורה עצמה.

למשמעות ה'תור' ביחס לתורה, ישנם שתי בחינות, האחת היא כענין האמור באסתר "ובהגיע תור אסתר" וגו', היינו, סדר ושלבים, שכן הוא אופן לימוד התורה וידיעתה, שלב אחרי שלב.

הבחינה הנוספת היא כאותו ענין אמור במרגלים 'לתור את הארץ', כלומר, לתור, לחפש, ולבחון. וכמאמר חז"ל (ירושלמי ר"ה ג, ה), 'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר'.

כאשר אדם מחפש דבר מסויים, נמצא הוא

השלא לשמה שבפרשת בלעם, וגם הלשמה שבשאר התורה, כתבם משה רבינו. אך עיקר מדרגתו שלו היתה כמובן הלשמה, וכפי שמורה שמו 'משה' שהוא אותיות 'לשמה', ואותיות 'השם' שכן כל לשמה היינו לשם ה'.

וכן שלמה המלך שיצא מרות, והרבה בחכמתו מאוד "ויחכם מכל האדם", מונח בשמו האותיות 'לשמה', לומר שעסק בחכמת התורה במדרגת הלשמה.

מדרגת משה רבינו - הלשמה מאיר לשלא לשמה

והנה מאחר שמשה רבינו היה במדרגת הלשמה, היה מן הראוי שלא נמצא אצלו את הבחינות של השלא לשמה, היינו עושר וכבוד. וצריך תלמוד מה שאמרו בגמרא (נדרים לח.) שממשה רבינו למדנו שאין השכינה שורה אלא במי שהוא גבור עשיר חכם ועניו.

אך עומק הדבר שאצל משה רבינו מתגלה מהלך הפוך, שסתם כל דבר, שמתוך השלא לשמה, מתוך העושר והכבוד, בא הלשמה. אך עושרו של משה רבינו לא בא מבחינת השלא לשמה, אלא אדרבא מבחינת הלשמה, שכן אמרו בגמרא (סו) שמפסולתן של הלוחות נתעשר משה.

כלומר, ממדרגת הלשמה, מדרגת התורה עצמה, בה נמצא משה רבינו, מאותה המדרגה גופא נתעשר משה, מפסולת הלוחות הם התורה עצמה. אצל בלק מצינו את המהלך של המתתא לעילא, מהשלא לשמה של העושר והכבוד, בא הלשמה, אך אצל משה רבינו מצינו את המהלך ההפוך של המעילא לתתא, מהלשמה עצמו בא העושר והכבוד, מדרגת השלא לשמה.

נמצא בשלב הגמר, בתכלית הדבר, זוהי ההוראה המתגלית בשורש התורה, ההוראה ופסק הדין הוא גמר הדבר ותכליתו.

כאשר האדם עוסק בבירור הסוגיה ועדיין איננו בשלב ה'הלכתא', הרי שבדקות עומד הוא בהגדרת השלא לשמה, הוא תר ומחפש אחר ההלכה שלב אחרי שלב. אך כשהסיק את ההלכה מתוך הסוגיא, והגיע לפסק ההלכה וההוראה, נמצא הוא במדרגת הלשמה. זהו הלשמה היוצא מתוך השלא לשמה, ההלכה היוצאת מתוך בירור הסוגיא.

פרשת בלעם - שורש השלא לשמה

בגמרא (ב"ב טו.) מובא, שמשה רבינו כתב ספרו, ופרשת בלעם. פרשת בלעם היינו כל השתלשלות המעשה שביקש בלק מבלעם לקלל את ישראל, והקללות עצמם. והנה ספרו של משה היינו התורה שבכתב, חמשה חומשי תורה. ויש להתבונן, מה הדגשה בכך שכתב גם את פרשת בלעם.

ולהנ"ל הדברים ברורים, שכן עומק ההארה מפרשת בלעם הינה בחינת השלא לשמה, המתגלת בבחינת בלק ובמעשיו, כפי שנתבאר. ובזה נתייחדה פרשה זו שבו נמצאת בחינת השלא לשמה לעומת כל התורה כולה שהיא בבחינת הלשמה.

מעתה מתגלה באור חדש מה שאמרו חז"ל 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה', היינו שיעסוק בפרשת בלעם, שהיא בחינת השלא לשמה, ומתוך כך יגיע ללשמה, היינו תכלית האור של שאר התורה. ובסגולת פרשת בלעם להביא את האדם למדרגת הלשמה של כל התורה כולה. ושני חלקי התורה הללו, גם

אין זה בחינת מקבל כפשוטו, שאף שקיבל את התורה, הרי שמיד חזר ומסרה לישראל, היינו תכלית הקבלה טובת הזולת, ולא טובתו העצמית.

קיבוץ אומות העולם אצל בלעם

בגמרא בזבחים (קטז.) איתא 'נתקבצו כולם [היינו כל אומות העולם] אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, וכו', אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר ה' עוז לעמו יתן. פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום, ע"כ דברי הגמרא.

פשר הענין שהתקבצו כל האומות דוקא לבלעם, מבואר על פי הדברים הנ"ל, שבכלל כל התורה ישנה גם את פרשת בלעם יסוד השלא לשמה. מכח כן באו כל האומות להתקבץ דיקא לבלעם למקום השלא לשמה, מדרגתם של אומות העולם דכל מאן דעבדין לגרמייהו עבדין, כנזכר לעיל.

ניצוץ השלמה בשלא לשמה

ידועים דברי הגר"א שיסוד הדבר שאמרו חז"ל שמתוך שלא לשמה בא השלמה, היינו שבשעה שעוסק בשלא לשמה כבר יש בו הניצוץ של השלמה, ומכח הארת ניצוץ זה מתבטל השלא לשמה ונהפך כולו ללשמה.

נמצא אם כן, שלעולם מדרגת השלא לשמה אינה כפשוטו, אלא היא בבחינת תערוכת יחד עם השלמה, שלא לשמה ולשמה מעורבים יחד.

שורש הדברים, במאמר חז"ל הידוע (שמו"ד מה, ו) שבשעה שעלה משה רבנו למרום, הראה לו הקדוש ברוך הוא את כל האוצרות, עד שהראה לו אוצר גדול, שאל משה רבנו למי זה, אמר לו הקדוש ברוך הוא יש מי שאני נותן לו משכרו ויש מי שאין לו ואני עושה לו בחנם, והיינו אוצר של מתנת חנם.

אוצר של מתנת חנם זהו אור הלשמה מדרגתו של משה רבינו, וממדרגה זו משתלשל גם השלא לשמה, הבחינה של ה'בשמאלה עושר וכבוד'.

מטעם כן מצינו במשה רבינו שאף שהיה במדרגת השלמה, ולכך כתב את כל התורה. עדיין הוסיף וכתב גם את פרשת בלעם. ולכאורה הוא תמוה, שכיון שהיה במדרגת השלמה, מה לו לכתוב את פרשת בלעם מדרגת השלא לשמה.

אכן למה שנתבאר הדברים פשוטים, שאצל משה רבינו מתגלה מהלך זה שמתוך השלמה בא השלא לשמה, ולא כפשוט שנחית חד דרגא ח"ו, אלא בבחינת האור שקיים בשלא לשמה מכח השלמה המאירה אותה. וכשעוסק בלשמה זוכה גם לעושר והכבוד מפסולתן של הלוחות, התורה עצמה.

זוהי הארת המעליא לתתא המתגלה אצל משה רבינו, בה מדרגת השלמה מאירה את השלא לשמה, היפך בחינת המתת לעילא המתגלה אצל בלק, בה תכלית השלא לשמה להגיע ללשמה.

וזוהו עומק הדבר שמשה רבינו פירש מאשתו במתן תורה, היינו, שמתן תורה נתגלה אצלו בחינת השלמה, היא בחינת הזכר ובחינת הנותן, 'מתן תורה', ולא בחינת השלא לשמה שהיא בחינת הנקבה והמקבל. ואף שהיה בו גם ענין הקבלה, שכן נקרא 'קבלת התורה',

שורש התיקון בערב רב

לאמור, אזי היה מן הדין שביציאת מצרים ישארו הערב רב ולא יעלו לארץ ישראל עם שאר העם, כיון שאין להם שום צד של תיקון, אך לא כן מצינו, שהרי ביציאת מצרים מפורש בפסוקים שגם ערב רב עלה עמם. ומוכרח שהיה להם גם צד מסויים של תיקון.

אור התיקון המסויים המתגלה גם במדרגת בלעם, הוא מאותו ענין שהוזכר שמה כתב ספרו ופרשת בלעם, כלומר, למרות שמצד עצמותם אין להם צד תיקון כלל, בא משה רבינו ותיקנם.

מטעם כן מצינו במעמד הר סיני שגם הערב רב היו שם אלא שעמדו מרחוק, והיינו מחמת התיקון פורתא שתיקנם משה רבינו. לעומת זאת, נשמות הגרים הבאים משורש רות ובלק, עמדו עם נשמות כל כלל ישראל. והיינו מאחר שבמדרגת בלק יש צד תיקון גדול גם במדרגת השלא לשמה, מהארת הלשמה המאיר בתוכו, ובכך עיקר השלא לשמה נהפך לתיקון ולא לקלקול.

אמנם עדיין ישנו חילוק בין מדרגת ישראל בקבלת התורה, למדרגת הגרים, שישאל שהיו שם בעצמותם, קיבלו את התורה במדרגת הלשמה, ואילו הגרים שהיו רק בבחינת הנשמות והמזל, קיבלו את התורה במדרגת השלא לשמה, אך בצד התיקון שלה שמתוך השלא לשמה בא הלשמה. ובמדרגה התחתונה היו הערב רב שהיו שם אך עמדו מרחוק, שהם קיבלו את התורה לפי דרגתם, והיינו מדרגת השלא לשמה דלקנטר, שאין בה מקום לניצוץ של הלשמה.

בניו של בלק כנגד בניו של בלעם

והנה כפי שהוזכר מבני בניו של בלק יצאה רות שהינה שורש הגרים. בהקבלה לכך מצינו בזוה"ק (כי תשא קצא ע"א), שבראש הערב רב שיצאו ממצרים היו שני מכשפים בניו של בלעם הרשע, והם שעשו את העגל.

מדרגת השלא לשמה המתגלה אצל בלק הינה תיקון דשלא לשמה, לשם עושר וכבוד. לעומת זאת מדרגת השלא לשמה המתגלה אצל בלעם הינה הקלקול דשלא לשמה, לקנטר.

מעתה אותו עירוב של ניצוץ דלשמה הקיים בכל שלא לשמה, אינו יכול להתקיים אלא במדרגת השלא לשמה דבלק, שם תכלית השלא לשמה הוא תיקון המביאה ללשמה, ובכך ניצוץ הלשמה מאיר ומועיל להופכו ללשמה. שלכך באמת לבסוף נתהפך השלא לשמה ויצאה ממנו רות בבחינת הלשמה, 'זכה נעשית לו סם חיים'.

אך במדרגת השלא לשמה דבלעם, שהיא מדרגת הקלקול על מנת לקנטר, בזה הרי אין תכלית השלא לשמה כדי להגיע ללשמה, ותכליתו מיתה והעדר, וכמו שאכן מצינו שאת בילעם בן בעור הרגו בחרב, היינו 'לא זכה נעשית לו סם המוות'. ולכך במדרגה זו אין קיום כלל לניצוץ הלשמה, שעצם הקלקול של תכלית הקנטר אינה מאפשרת את קיום הארת הלשמה.

וזהו שורש מציאות הערב רב המתגלה בבני בניו של בלעם, שכל תפיסת הערב רב הינה להשחית להזיק ולכלות. שורש העדר והביטול הקיימים במדרגת השלא לשמה של הקנטר, שבמדרגה זו אין תכלית להגיע ללשמה, אלא רק העדר וביטול. ולכך מתגלה מציאות זו של הערב רב דוקא בבניו של בלעם, לעומת בלק שאצלו מתגלה המציאות של הלשמה ברות.

שורש התיקון בל ק'

כפי שהוזכר, עומק ההגדרה של בלק, הינה 'בל', העדר. דבר זה מתבטא גם במושג גר שהינו היפך התושב. משמעות של שלילה, ומחוסר יחס למקום. זהו ההגדרה של הבל המתגלה במדרגת הגרים, והוא שורש מדרגת הגרים ושורש רות ושורש דוד המלך 'גר אנוכי בארץ' המתגלה בהם מציאות של ביטול, מציאות ה'בל'. והאור הגנוז במדרגת בלק וממילא במדרגת כל הגרים, הוא האור של המתוך שלא לשמה בא הלשמה.

וכן נתבאר, שפירוק השם 'בלק' ל'בל ק', הוא שורש הנפילת בחטא אדם הראשון, 'ותשת עליי כפך', היינו שנפל למדרגת ק' אָמָה.

לפי זה בלק דתיקון השלם, שהוא שורש הארת משיח, היוצא מרות, הינה הגר אנוכי בארץ, היינו שאין מקומו כן בעולם הזה, אלא 'אתהלך לפני השם בארצות החיים'.

שורש ה'בל' ק' המתגלה בבלק הינו שלילת הק', כלומר, שלילת אותה הנפילה של 'ותשת עליי כפך'. כאשר נשללת מדרגה זו של הנפילה, חוזר הדבר למדרגת אדם הראשון קודם החטא, למדרגת מתן תורה.

כאשר אדם הראשון אכל מעץ הדעת טוב ורע, עומק המעשה היה, שצירף את השלא לשמה ללשמה. לפי זה 'עץ החיים' ו'עץ הדעת טוב ורע', הינו, עץ החיים הוא הלשמה, ועץ הדעת טוב, הוא השלא לשמה של עושר וכבוד, שמתוך שלא לשמה בא הלשמה. ועץ הדעת רע הוא השלא לשמה של הלקנטר שאין בו צד של טוב ותיקון כלל, אלא רק קלקול ורע. ולכך נאמר לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, היינו מאחר ומתגלה בו שורש הקלקול המוביל למות 'לא זכה נעשית לו סם המות'. והוא הקלקול שבגיניו הפך להיות 'ותשת עליי כפך'.

מעתה, שורש התיקון מונח בבלק בפירוק בל ק', הינו, שכאשר הבל מתגלה בשלמותו של השלילה, חוזר ומתגלה הבל דתיקון שהוא בבחינת ל"ב אלוקים דמעשה בראשית, וחוזרים ומתגלים הל"ב פליאות נתיבות חכמה, שהם שורש האור השלם שמאיר רצונו וחכמתו יתברך שמו. פליאות נתיבות חכמה, היינו שרצונו וחכמתו נתגלה בעולם. והוא שורש התיקון השלם של מדרגת הלב, מדרגת הבל.

נעוץ סופן בתחילתו, 'לעיני כל ישראל' - בראשית. האות הראשונה היא ב' והאות האחרונה היא ל', כלומר במדרגה הפשוטה נמצא שכל התורה כולה היא במדרגת בל. וזהו הטעם לכך שרוב המצות הם מצות 'לא תעשה', היינו 'בל'. אבל כשנבוא לתכלית של ה'נעוץ סופן בתחילתו', והיינו 'לעיני כל ישראל' - בראשית, היינו שיתגלה הסדר של לב, ולא 'בל'. זוהי המדרגה של 'רחמנא ליבא בעי', צור לבבי וחלקי, הוויה לעולם, שבה הקדוש ברוך הוא ליבם ישראל.

ב-ל בלק בלבביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 33474607

